

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ТА САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ В РАМКАХ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Анотація: Стаття присвячена проблемі впровадження інноваційних методик викладання у вищих навчальних закладах, а також проблемі вдосконалення технологій організації самостійної роботи студентів. Було виявлено, що, оскільки самостійна робота є найважливішою складовою частиною будь-якої освіти, то в рамках Болонського процесу їй має приділятися особлива увага з метою підвищення якості підготовки фахівців.

Анотация: Статья посвящена проблеме внедрения инновационных методик преподавания в высших учебных заведениях, а также проблеме усовершенствования технологии организации самостоятельной работы студентов. Было выявлено, что, так как самостоятельная работа является основой любого образования, то в рамках Болонского процесса ей должно уделяться особое внимание с целью повышения качества подготовки специалистов.

Summary: The article is devoted to the problem of implementation of innovative methods into the teaching process. The article deals with the problem of organizational technology's perfection of students' individual self-teaching. The author stresses on the peculiarities of students' self-teaching in the context of Bologna process.

Постановка проблеми. У ХХІ столітті освіті належить визначитися, які нові підходи вона має прийняти до уваги. Людина освічена має використовувати свої знання у якості методології та основи з метою здобуття новітніх, іноваційних знань. Тому вважається за необхідне заохочувати студентів до набуття ними високоякісних знань, формувати стійку потребу до постійного оновлення знань, розвивати потяг до інноваційних методів освіти. Сучасні глобалізаційні процеси висувають нові підвищені вимоги до викладачів та студентів, ми маємо, переймаючи світовий досвід, використовувати та розвивати національні особливості процесу творення освітнього. На сучасному етапі, коли соціально-економічні умови активно розвиваються, Україна включається у процес європейської інтеграції, вища школа запроваджує принципи Болонського процесу, усе це обумовлює необхідність змін у процесі професійної підготовки фахівців. Серед завдань, які висвітлює Національна доктрина розвитку освіти, вважається «вихід освіти, набутої в Україні, на ринок світових освітніх послуг, поглиблення міжнародного співробітництва» [5, с. 3], окрім того відзначимо необхідність забезпечення інтеграції вітчизняної освітньої простору в міжнародний.

Основною характерною особливістю навчання за методикою Болонського університету, яку було визнано та підтримано у інших країнах світу, а також в Україні, є високій рівень активної самостійної роботи студентів, в умовах дотримання чітко складеної систематизованої програми, метою якої є уніфікація контролю за рівнем набутих знань та формування загальноприйнятих вимог до рівня професійно-кваліфікаційно підготовки випускника. Невідомою ознакою Болонського процесу є кредитно-модульна система оцінювання набутих студентами знань та вмій, це забезпечує більш тісний контакт між вищими навчальними закладами, викладацьким складом та студентами. Актуальність проблеми, порушеної в статті, визначається необхідністю подолати суперечності, які наявні у сучасному освітньому процесі вищих на-

вчальних закладів, таке подолання можливе лише в тому випадку, якщо забезпечити динамічний розвиток та удосконалити педагогічні технології у підготовці студентів, це є основа стратегічних завдань розбудови та підвищення ефективності освітньої діяльності української вищих навчальних закладів.

Аналіз досліджень. В останні десятиліття розробкою цілої низки нових підходів до вирішення проблеми низького рівня самостійності та пізнавальної активності займалися такі видатні науковці, як А. Аврамчук, Т. Лазарева, Г. Остапенко, Т. Алексєєнко, Н. Литвиненко, С. Кушнірук, С. Головань, Р. Олійник, С. Марченко. Теоретичні засади пізнавально-технологічного орієнтування майбутніх спеціалістів, яке обов'язково враховує потенційні можливості засвоєння ними нових знань, розглядали С. Абдоков, С. Гасін, В. Кан-Калик, М. Комаров, Л. Малишко, І. Прокопенко, І. Сасова, Г. Терещенко.

Для нашого наукового пошуку важливими є праці сучасних науковців зі США, які досліджували основні концепції щодо професійної підготовки, в поле їхнього наукового інтересу потрапили такі проблеми: 1) «розкриття власних цінностей» (Г. Кірченбаум, С. Сайман, Л. Расс), 2) «моральний розвиток» (В. Хантер, М. Прат, Л. Колберг), 3) «виховання характеру» (В. Гатчінз, Д. Віадеро, Дж. Беннінг), у своїх концепціях вони аналізували особливості таких підходів. Зазначені вище дослідження не є вичерпними, деякі з них окреслюють головну проблему лише побіжно, розглядаючи її на периферії інших проблемних аспектів підготовки висококваліфікованих працівників у сучасних вищих навчальних закладах.

Окрім усього вище зазначеного наголосимо, що аналіз рівня підготовки фахівців у вищих навчальних закладах виявляє недостатню ефективність традиційного типу навчання, який вже не забезпечує належної якості підготовки спеціалістів за допомогою притаманного йому інформаційно-догматичного методу організації процесу викладання. В сучасних умовах виникають про-

тиріччя (між вимогами до фахівців та загальним рівнем їх підготовленості до професійної діяльності, між бажанням і прагненням особистості отримати якісну освіту та реальною можливістю освіти задовольнити цю потребу особистості), які потребують впровадження нових підходів методів організації навчального процесу в вищих навчальних закладах.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі накопиченого емпіричного й теоретичного досвіду щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищій школі, а також на підставі аналізу системи професійного навчання студентів вищих навчальних закладів обґрунтувати напрями вдосконалення навчального процесу за допомогою впровадження інноваційних навчально-методичних комплексів та застосування нових видів самостійної роботи.

Вклад основного матеріалу дослідження.

Традиційно в нашій освіті склалася ситуація, у якій людський фактор відіграє значну роль у навчальному процесі та контролі за процесом засвоєння нових знань. Активність роботи та досвід викладача зазвичай прямо пропорційно відбивається на рівні знань та вмінь студентів. Студенти звикли виступати в ролі пасивних «приймачів» того об'єму та змісту інформації, який подавався викладачем на його розсуд.

На сьогоднішній момент назріла необхідність зміни орієнтації освітньої парадигми зі застарілої традиційної суб'єктивно-об'єктивної на індивідуально-орієнтовану. Цей перехідний процес передбачає постійне зростання важливості самостійної роботи студентів. Навчальний процес не повинен представляти собою передачу знань від викладача до студента, це має бути процес особисто значущої, активної діяльності студента. Для студентів значення самостійної роботи відтепер не є другорядним, самопідготовка виходить на вищий рівень значущості, тобто вона є рівнозначною іншим компонентам навчального процесу (лекціям, семінарам). Сучасні умови організації навчального процесу потребують відведення 50–70 % загального часу навчання самостійній роботі, відтак стають актуальними питання, якими способами можливо вдосконалити її зміст та методи.

Традиційним є трактування сутності самостійної роботи студентів вченими-педагогами, як «засобу організації та виконання учнями визначеної пізнавальної діяльності» [4, с.63]. На даний момент Україна знаходиться у процесі реформування системи вищої освіти і входить до європейського освітнього простору, тому в умовах реалізації Болонського процесу змінюється розуміння значущості самостійної роботи студентів. Ще здавна педагоги-практики вважали, що самостійна робота є невід'ємним елементом процесу здобуття студентами освіти у навчальних закладах та чи не найважливішим аспектом людської самоосвіти. Тому, за словами Я. Каменського, надзавданням сучасної дидактики проголошується пошук та впровадження способу, який дав би

зможу учителям менше навчати, а учнів спонукати активніше навчатися.

Самостійна робота відіграє важливу роль у здобутті студентами знань та допомагає виховати розвинену особистість. Це свідчить про двосторонність такого явища: вона є навчальним процесом та процесом виховання особистості одночасно. Якщо розуміти самостійність, як власну діяльність, з внутрішньою потребою у знаннях, як пізнавальний інтерес та захопленість, то такому справді неможливо навчити. Єдиним способом формування такої самостійності є процес виховання. Досвід педагогів переконує, що вкрай мала кількість студентів виявляє волю та свідомість, які необхідні для успішної організації особистої самостійної роботи. Треба зазначити, що в цьому питанні існує ще багато недоліків.

До складу категорії самостійної роботи студентів на кафедрі оториноларингології Дніпропетровської медичної академії входять такі види навчальної діяльності: 1) вивчення літератури відповідно до тем, 2) пошук додаткової інформації; 3) конспектування, 4) написання рефератів, доповідей, оглядів, звітів; 5) підготовка повідомлень до семінарських занять; 6) виконання вправ, розв'язування задач; 7) виконання письмових контрольних, лабораторних робіт; 8) виконання завдань за допомогою комп'ютера.

Тобто самостійну роботу ми вважаємо найважливішим способом оволодіння матеріалом для студентів, які прагнуть у вільний час від програмних навчальних занять здобути додаткові знання, але робоча програма, методичні матеріали, завдання та вказівки викладача визначають її зміст, окрім цього слід наголосити на тому, що на сучасному етапі реалізації принципів Болонського процесу, існує ціла низка проблемних моментів, пов'язаних із виконанням самостійної роботи студентами у повному обсязі. Серед таких проблем зазначимо, наприклад, недостатній контроль за виконанням самостійних завдань, що пояснюється малою кількістю годин, призначених на проведення консультацій та індивідуальних занять; адже опанувати потрібний навчальний матеріал здатні не все студенти. Це пояснюється різними факторами: недостатньою кількістю примірників навчальної та навчально-методичної літератури, відсутністю в деяких студентів навички самостійно опановувати новий матеріал та виконувати інші види самостійної роботи, а іноді відсутністю бажання систематично та наполегливо працювати, дехто відзначає перевантаженість студентів обов'язковими аудиторними заняттями та нестачею вільного часу тощо. Але впровадження засад і принципів Болонського процесу дали свої позитивні результати, серед яких пошук зацікавленості студентів у підвищенні свого особистого навчального рейтингу, зростання рівня мобільності під час Болонського процесу також є позитивним фактором.

Висновки. З метою удосконалення якості підготовки фахівців необхідно організувати раціо-

нальну та ефективну систему виконання самостійної роботи студентами у вищих навчальних закладах. Оскільки самостійна робота є найважливішою складовою частиною будь-якої освіти, пріоритетним способом організації навчального процесу та засобом, який дозволяє оволодіти глибокими знаннями та сформувати корисні навички,

тому не втрачає своєї актуальності необхідність удосконалювати технологію організації самостійної роботи, надавати їй системнішого та конкретнішого характеру, нормувати її зміст. Окрім того слід неодмінно створювати у вузах такі умови, за яких студенти цілком усвідомлюватимуть необхідність самоосвіти та самостійної роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / Курлянд З.Н., Хмелюк Р.І., Семенова А.В. та ін.; За ред. Курлянд З.Н. – К.: Вища школа, 2005.
2. Мілерян В.Є. Методичні основи підготовки і проведення навчальних занять в Медичних вузах: методичний посібник. – Київ: Хрещатик, 2001. – 76 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – К.: Вища школа, 2006. – С. 376.
4. Раимбаєва Ж.С. О концепции самостоятельной работы студентов // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Наука та освіта – 2006». – Дніпропетровськ, 2006. – Т. 3. – С. 62-64.
5. Про Національну доктрину розвитку освіти: [Указ ... 17 квіт. 2002 р. № 347/2002; Україна. Президент] // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16. – Ст. 860. – С. 2–3.
6. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: Затверджене Наказом МОН України від 2.06.93 № 161.
7. Поляков, Б.А. Инновационная культура студентов медицинского вуза/ Б.А. Поляков, Д.Л. Мушников, Н.Н. Угланова // Пробл. упр. здравоохранением. – 2011. – № 6. – С. 84-86.